

Dr hab. Mirosław Pawełczyk, prof. UŚ

Katowice, 22 grudnia 2020 r.

Instytut Nauk Prawnych

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Śląski

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej Pana mgra Kacpra Lewandowskiego pod tytułem „Działalność gospodarcza w sporcie”

przygotowanej na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II pod kierunkiem ks. dra hab. Sławomira Wojciecha Fundowicza

I. Uwagi ogólne, ocena tematyki, koncepcji i wybór tematu

Znaczenie i rola sportu, zarówno w wymiarze publicznym, jak i relacjach społecznych, nie budzi wątpliwości. Dane statystyczne GUS wskazują, że Polsce działa ponad 15 tys. klubów sportowych, zaś największą popularnością w Polsce cieszą się sporty zespołowe. Liczba trenujących w klubach sportowych przekroczyła ponad 1 mln osób. Co istotne, najpopularniejsze są sporty drużynowe z prawie 60% ćwiczących, a w szczególności piłka nożna, którą uprawiało ponad 40% badanych, zaś liczba trenujących piłkę nożną wynosi prawie pół miliona osób. Klubów piłkarskich w Polsce jest ponad 7 tys. Drugie miejsce zajmuje piłka siatkowa, kolejno pływanie i karate, strzelectwo sportowe, lekkoatletyka i koszykówka oraz piłka ręczna. Powyższe dane wskazują na istotną rolę, jaką odgrywa sport w funkcjonowaniu społeczeństwa.

Współczesny sport przestał być traktowany wyłącznie jako zachowania ludzkie, nakierowane na poprawę kondycji fizycznej społeczeństwa i jego członków, lecz na stałe wpisał się w obszar relacji, kwalifikowanych jako działalność gospodarcza w rozumieniu przepisów ukształtowanych w ramach prawa gospodarczego. Zatem wykonywanie przez uczestników sektora sportu i kultury fizycznej działalności gospodarczej w sporcie jest zjawiskiem niezaprzeczalnym i podmiotowo zakres działalności gospodarczej pokrywa się z zakresem działalności sportowej, co powoduje naturalne wykreowanie nienazwanego

w polskim prawie pojęcia „sportowej działalności gospodarczej”, uznanej w recenzowanej pracy za działalność gospodarczą, wynikającą ze współzawodnictwa sportowego wyłącznie uczestników tej działalności na rzecz odbiorców (czyli kibiców), która nie ma związku z inną działalnością niż działalność sportowa.

Jak stanowi Europejska Karta Sportu z dnia 24 września 1992 roku, sportem jest wszelka aktywność fizyczna, która przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane stawia sobie za cel wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach. Z kolei zgodnie z nieobowiązującą już ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o sporcie kwalifikowanym (uchylona w dniu 16 października 2010 r.), sportem kwalifikowanym są wszelkie formy aktywności człowieka, związanej z uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym, organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia. Natomiast współzawodnictwo sportowe jest indywidualną lub zbiorową rywalizacją osób zmierzającą do uzyskania właściwych dla danej dyscypliny sportu rezultatów.

Cechą prawa sportowego jest wielopłaszczyznowy charakter unormowań, bowiem obejmują one m.in. przepisy powszechnie obowiązujące prawa krajowego, w tym rozstrzygnięcia sądownictwa powszechnego i administracyjnego, rozstrzygnięcia organów administracji rządowej i samorządowej; przepisy ustawodawstwa i orzecznictwo Unii Europejskiej; przepisy i orzecznictwo organizacji/federacji międzynarodowych czy przepisy organizacji/polskich związków sportowych i orzecznictwo polskich sądów polubownych, w tym dyscyplinarnych.

W zakresie prawa powszechnie obowiązującego w polskim sporcie kluczową rolę odgrywają takie regulacje jak: ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie¹, ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie oraz ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

Strukturalna analiza podmiotów sektora działalności sportowej wskazuje na występowanie takich podmiotów jak polskie związki sportowe, kluby sportowe, zawodników, trenerów, menadżerów oraz ligi zawodowe dla danej dyscypliny sportu. Ponadto istotną rolę

¹ Ustawa zastąpiła wcześniej obowiązujące ustawy: o kulturze fizycznej i sporcie kwalifikowanym.

odgrywają tzw. pozostałe podmioty i organy sektora sportowego jak minister właściwy ds. kultury fizycznej, Prezes UOKiK, jednostki samorządu terytorialnego, Międzynarodowy Komitet Olimpijski, Federacje i Unie międzynarodowe dla wybranej dyscypliny sportu.

Społeczne znaczenie sportu mocno koreluje ze jego gospodarczym przeznaczeniem. Przez wiele lat w Polsce pokutowało niegospodarcze traktowanie sportowców. Dopiero od podjęcia w dniu 22 czerwca 2015 roku przez Naczelny Sąd Administracyjny uchwały mocno zmieniło się postrzeganie prawnogospodarcze sportowców. NSA stwierdził, że: „przychody sportowców mogą być zaliczone do źródła przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej (art.10 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych – Dz.U. z 2000 r., Nr 14, poz. 176 ze zm.), jeżeli działalność sportowca spełnia kryteria określone w art.5a pkt 6 tej ustawy i nie spełnia kryteriów z art.5b ust.1 tej ustawy”. Powyżej przywołana uchwała potwierdziła biznesowy charakter aktywności sportowców, umożliwiając rozliczanie przychodów uzyskiwanych przez sportowców jako przychodów z działalności gospodarczej, co w dalszej kolejności dało sportowcom możliwość rozliczania się z fiskusem według stawki podatku liniowego, a także odliczania kosztów uzyskania przychodu, zaś dla klubów miało wymiar ekonomiczny, bowiem nie ciąży na nich obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zaliczek na podatek dochodowy. Działalność, która polega na uprawianiu sportu może zatem być zakwalifikowana jako działalność usługowa, w rozumieniu przepisów gospodarczych, zaś determinantem zakwalifikowania jej jako działalności gospodarczej jest wykonywanie tej działalności we własnym imieniu, w sposób zorganizowany i ciągły.

Przyjmując istotne dla recenzowanej rozprawy kryterium gospodarczego charakteru działalności sportowej wyodrębniamy podmioty prowadzące działalność w obszarze sportu, które nie prowadzą działalności gospodarczej, do których należą uczniowskie kluby sportowe, kluby sportowe, jako osoby prawne zgodnie z art. 3 Ustawy o sporcie, działające w formie fundacji, stowarzyszeń, związków stowarzyszeń, spółdzielni, prowadząc jednocześnie działalność non-profit; osoby fizyczne, konsumenci, którzy w sposób zindywidualizowany uczestniczą w rynku sportowym; zakłady budżetowe, jednostki samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej wykonujące zadania własne z zakresu kultury fizycznej w tym sportu. Natomiast do kategorii podmiotów prowadzących działalność sportową, wykazując jej gospodarczy/zarobkowy charakter, możemy zaliczyć: polskie związki sportowe oraz związki sportowe w formie związku stowarzyszeń lub stowarzyszeń; kluby sportowe, jako osoby prawne działające jako organizacje non-for-profit. Natomiast do kategorii podmiotów

prowadzących sportową działalność gospodarczą o bezdyskusyjnym charakterze zarobkowym zaliczamy kluby sportowe w formie spółek kapitałowych, zawodników i trenerów, prowadzących działalność gospodarczą, ligi zawodowe, federacje międzynarodowe, jak również polskie związki sportowe prowadzące działalność gospodarczą.

Będąc przedmiotem analizy recenzowanej rozprawy normy prawne, kształtujące zasady wykonywania sportowej działalności gospodarczej, osadzone są w istotnej części w normach prawa publicznego, a jednocześnie wynikają z przepisów prawa kształtującego zasady regulacji sportu i kultury fizycznej. Normy prawa działalności gospodarczej wynikają z nauki publicznego prawa gospodarczego, zaś normy prawa sportowego oraz kultury fizycznej mocno osadzone są w sferze prawa administracyjnego. Zatem ocena recenzowanej pracy, skupionej wokół zagadnień sportowej działalności gospodarczej, w głównej mierze dokonywana była przez pryzmat aksjologii właściwej dla reguł publicznego prawa gospodarczego, jak również prawa administracyjnego.

Postępująca „biurokratyzacja stosunków społecznych”, pojmowana przez Recenzenta jako wzrastające oddziaływanie władzy publicznej, zarówno ustawodawczej, jak i wykonawczej na obywatela i gospodarkę, powoduje że również sektor działalności sportowej staje się obiektem coraz mocniejszej ingerencji tejże władzy. Koreluje to ze współczesnym trendem, polegającym na odchodzeniu od tradycyjnych założeń gospodarki wolnorynkowej na rzecz mocniejszego wpływu państwa (bądź struktur ponadpaństwowych) i jego organów na gospodarkę, a w konsekwencji coraz bardziej akceptowalnego interwencjonizmu państwowego. Stąd znaczenie problematyki poruszanej w recenzowanej rozprawie posiada doniosły wymiar. Jednocześnie Recenzent zauważa dość ubogą doktrynę z tego obszaru. Na uwagę z badanego zasługują takie pozycje, jak praca prof. Sławomira Fundowicza (*Prawo sportowe*, Warszawa 2013) czy inne, m.in.: M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, Warszawa 2018; M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny i M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz.*, Warszawa 2011; M. Gniatkowski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Wrocław 2011 oraz W. Cajsel, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011.

Z powyższych powodów za trafny należy uznać wybór obszaru badań, jak i tematyki, bowiem posiada on istotny walor praktyczny i teoretyczny. Sam przedmiot prowadzonych badań mieści się w zakresie zainteresowania nauki publicznego prawa gospodarczego. Ponadto należy wskazać, iż tematyka sportowej działalności gospodarczej nie doczekała się w doktrynie głębszych, kompleksowych opracowań.

Koncepcję rozprawy doktorskiej należy uznać za słuszną i dogłębnie przemyślaną. Zwraca uwagę solidny warsztat naukowy, a w szczególności umiejętne stosowanie wykładni publicznego prawa gospodarczego, w tym prawa administracyjnego.

II. Ocena konstrukcji pracy

Pozytywnie oceniam konstrukcję recenzowanej rozprawy doktorskiej. Poszczególne jej części zachowują właściwe proporcje pod względem ilości analizowanych zagadnień oraz stanowią usystematyzowany zbiór badań, ukierunkowany na realizację postawionego przez Doktoranta celu badawczego, z zastrzeżeniem uwag poniżej.

Praca składa się z czterech rozdziałów, zawierających również zwięzłe podsumowania. Ponadto recenzowana rozprawa zawiera wstęp i zakończenie wraz z bibliografią, wykorzystanymi źródłami prawa oraz precyzyjny wykazów skrótów.

We wstępie do rozprawy Doktorant prawidłowo przedstawił cele i przedmiot badań, zakładaną hipotezę pracy i jej strukturę oraz zamieścił wystarczające uzasadnienie wyboru tematu, konsekwentnie realizując przyjęty model w warsztacie pracy.

W rozdziale pierwszym pt. „Pojęcie sportowej działalności gospodarczej” Doktorant dokonał wprowadzenia do zagadnienia działalności sportowej, przedstawiając również m.in. rys historyczny rozwoju sportu w Polsce, odnosząc się do miejsca jego uprawiania oraz przemian społeczno-politycznych, zjawisko sportu i jego normatywnego i pozanormatywnego zdefiniowania, zakres wolności działalności gospodarczej, definiując kibica jako odbiorcę działalności sportowej.

W rozdziale drugim pt. „Uczestnicy działalności sportowej” Doktorant opisuje uczestników działalności sportowej, dokonując ich wyodrębnienia z uwagi na pozycję, którą zajmują w stosunku do współzawodnictwa sportowego i kolejno na kryterium bezpośredniej rywalizacji sportowej (pomiędzy sobą) bądź braku takiej rywalizacji. W kategorii bezpośrednich uczestników działalności sportowej Doktorant wyodrębnia i opisuje zawodników (amatorów i zawodowców), kluby sportowe, uczniowskie kluby sportowe czy grupy sportowe. Z kolei w kategorii pośrednich uczestników działalności sportowej Doktorant charakteryzuje związki sportowe, polski związek sportowy, Polski Komitet Olimpijski i Polski Komitet Paraolimpijski, podmiot zarządzający ligą zawodową, organizatorów imprezy sportowej oraz sędziów sportowych.

W rozdziale trzecim pt. „Zakres sportowej działalności gospodarczej” Doktorant przedstawia zakres sportowej działalności gospodarczej, opisując określone obszary tej działalności, tj. wizerunek uczestnika działalności sportowej, zarówno w wymiarze jego udostępniania na zasadach wyłączności polskiemu związkowi sportowemu lub PKOl, a jednocześnie w wymiarze biznesowym, czyli czerpania z tego tytułu korzyści finansowych. Kolejno Doktorant charakteryzuje znak towarowy uczestnika działalności sportowej oraz produkty sportowe, dzieląc je na te które pochodzą od klubów sportowych, od organizatorów imprez masowych czy widowiska sportowe.

W rozdziale czwartym pt. „Przesłanki kwalifikacji podmiotu jako alternatywnej spółki inwestycyjnej” Doktorant podjął próbę zbadania ograniczeń sportowej działalności gospodarczej w wymiarze ustawowym, odnosząc się do klubów sportowych czy podmiotów zarządzających ligą zawodową. Kolejno Doktorant opisał pozaustawowe ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, jak licencja, warunki zmiany klubu sportowego przez zawodnika czy odnosząc się wymagań stawianych obiektom sportowym.

Rozprawę zamyka zakończenie zawierające ciekawe i słusznie poczynione wnioski końcowe, będące syntezą i zwięzłym podsumowaniem poruszanych w pracy problemów.

III. Uwagi merytoryczne

1. W pierwszej kolejności wskazuję na prawidłowe zastosowanie przez Doktoranta metody badawczej, przyjmując jako podstawową metodę dogmatyczną w zakresie analiz obowiązujących przepisów prawa krajowego i obcego. Doktorant nie unikał również metody historycznej, odnoszącej się do tła historycznego ewolucji sportu i prawa sportowego.
2. Doktorant poddał analizie i prawidłowo zastosował bogaty materiał źródłowy, zarówno przepisów prawa krajowego oraz regulacji unijnych, jak również bogato posiłkował się miękkim prawem, wynikającym z licznych badanych podręczników licencyjnych, regulaminów licencyjnych, regulaminów klubowych, rozgrywek, statutów związkowych, uchwał organów związkowych czy zasad klubowych.
3. Doktorant dość fragmentarycznie, co budzi niedosyt Recenzenta, w swoich rozważaniach odnosił się orzecznictwa sądowego, w szczególności do orzecznictwa sądów i trybunałów europejskich, jak również krajowych sądów administracyjnych w zakresie np. zezwoleń.

4. Również Recenzent zwraca uwagę na dość ubogie odniesienie się do dorobku naukowego kluczowych przedstawicieli publicznego prawa gospodarczego czy prawa administracyjnego, jak m.in. prof. Jana Grabowskiego, prof. Marka Wierzbowskiego, prof. Anny Walaszek-Pyziół, prof. Teresy Rabskiej, prof. Rafała Stankiewicza czy prof. Eryka Kosińskiego w obszarze prawnych instrumentów reglamentacji działalności gospodarczej czy regulacyjnego charakteru działalności niektórych podmiotów sektora sportowego.
5. Na uznanie w ocenie Recenzenta zasługuje jednak bogaty zasób wykorzystanych bądź powołanych w rozprawie pozycji bibliograficznych, liczący aż 157 pozycji. Recenzent również wskazuje na precyzyjny i bardzo dobry dobór wykorzystanej tejże literatury. Potwierdza to dobrą znajomość Doktoranta w zakresie badanej materii. Zdaniem Recenzenta rozprawa doktorska daje dowody na to, iż Doktorant porusza się po zebranych przez siebie materiale źródłowym z ogromną swobodą. Dotyczy to zarówno literatury polskiej, jak i zagranicznej.
6. Doktorant precyzyjnie zdefiniował w części wstępnej cele prowadzonych badań naukowych, właściwie przy tym rozkładając ciężar obszarów badawczych i sprawnie wprowadzając czytelnika w poszczególne etapy badawcze, pozwalając na zrozumienie intencji postawionych tez, praktycznie od pierwszych stron recenzowanej pracy. Z kolei wnioski końcowe są zwięzłym podsumowaniem efektów prowadzonych badań.
7. Recenzowana rozprawa napisana jest językiem, który wskazuje na biegłość Doktoranta w poruszaniu się w opisywanej tematyce oraz łatwość posługiwania się siatką pojęciową z zakresu prawa sportowego.
8. Recenzent ma świadomość, iż generalną cechą problematyki prawa sportowego jest duża ilość źródeł prawa, ich złożoność i brak usystematyzowania. Pomimo tego Doktorant sprawnie i umiejętnie wskazał i zbadał kluczowe dla tematyki rozprawy obszary badanych zagadnień, tworząc powiązaną tematycznie i spójną rozprawę z zakresu nauk prawnych.
9. Recenzent podziela pogląd Doktoranta, w zakresie zdefiniowania sportowej działalności gospodarczej jako działalności gospodarczej wynikającej ze współzawodnictwa sportowego, wyłącznie uczestników tej działalności, na rzecz odbiorców (kibiców), która nie ma związku z inną działalnością niż działalność sportowa. Niezaprzeczalna jest również teza doktoranta, iż istnieje możliwość funkcjonowania działalności sportowej bez działalności gospodarczej, natomiast istnienie sportowej działalności gospodarczej jest możliwe wyłącznie, gdy istnieje działalność gospodarcza.

10. Warto zastanowić się czy, wobec mocno empirycznego odniesienia się Doktoranta do doniosłych gospodarczo aspektów przedmiotu prowadzonych badań, nie rozwinąć (przed ewentualną publikacją wydawniczą recenzowanej rozprawy) prawnopodatkowych wątków, ściśle związanych z prowadzeniem przez uczestników sektora sportu działalności gospodarczej, w szczególności wobec stanowiska sądów administracyjnych.
11. Za zbyt liczne w tego typu pracach Recenzent uznaje dołączanie do rozpraw doktorskich wzorców umów, jak to uczynił Doktorant załączając kontrakt o profesjonalne uprawianie piłki nożnej, kontrakt zawodnika rugby czy kontrakt o profesjonalne uprawianie sportu żużlowego.
12. Doktorant dokonał ciekawej analizy postulatywnej, z której wynikają również interesujące wnioski *de lege ferenda*, takie jak postulat poszerzenia katalogu form prawnych klubu sportowego, bowiem prowadzenie działalności gospodarczej przez klub sportowy nie powinno być nadmiernie ograniczone, czyli rozszerzenie o spółki osobowe czy formę jednoosobowej działalności gospodarczej. Kolejno postulat dopuszczenia innych form prawnych, w których mogą funkcjonować kluby sportowe. I wreszcie, w celu uporządkowania ustawy o sporcie po jej nowelizacji i wprowadzeniu formy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jako właściwej obok spółki akcyjnej dla klubu sportowego uczestniczącego w rozgrywkach ligi zawodowej, należy obowiązujący wymóg, utworzenia ligi zawodowej w sytuacji, gdy ponad połowa klubów sportowych, biorących udział w rozgrywkach ligi zawodowej, działa w formie spółek akcyjnych, rozszerzyć analogicznie co do formy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.
13. Konsekwencja Doktoranta w zakresie prawidłowości postawionej hipotezy badawczej, instrumentów jej weryfikacji, użycia wszystkich dostępnych i wysokiej jakości narzędzi weryfikujących założenia te same tezy, kompleksowego i spójnego doboru pól badawczych wskazuje na ogromne zaangażowanie również Promotora, Pana Profesora ks. Sławomira Fundowicza, w zakresie ukierunkowania Doktoranta, jak i precyzyjnego monitorowania prowadzonych badań.
14. Na uznanie zasługuje redakcyjna i stylistyczna strona recenzowanej rozprawy oraz precyzyjny i czytelny język, którym Doktorant posługuje się w rozprawie. Zdaniem Recenzenta rozprawa kwalifikuje się do publikacji.

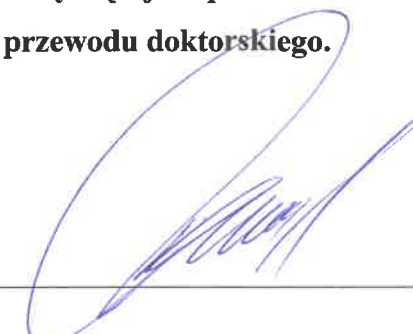
IV. Wnioski końcowe

Po analizie rozprawy stwierdzam, iż Doktorant wykazuje się zdolnością formułowania tez, posiada dużą wiedzę merytoryczną, wykazuje się umiejętnością samodzielnej interpretacji tekstu prawnego, właściwie przy tym stosując instytucje, pojęcia i zasady publicznego prawa gospodarczego oraz prawa sportowego. Lektura rozprawy wskazuje na duże zainteresowanie Doktoranta tematyką z zakresu prawa sportowego.

Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego, a Doktorant poprzez swoją wnikliwość i komplementarność wywodów wykazał, iż posiada również dużą wiedzę ogólną, jak i umiejętności prowadzenia pracy naukowej.

Reasumując, recenzowana rozprawa doktorska mgra Kacpra Lewandowskiego pod tytułem „Działalność gospodarcza w sporcie” przygotowana na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II pod kierunkiem ks. dra hab. Sławomira Wojciecha Fundowicza zasługuje na pozytywną ocenę.

Praca powyższa czyni zadość wymogom stawianym w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w części dotyczącej rozpraw doktorskich oraz może stanowić podstawę do dalszego prowadzenia przewodu doktorskiego.

/dr hab. Mirosław Pawełczyk, prof. UŚ/